

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หลักประชาธิปไตยกับสังคมไทยในสายตาของข้าพเจ้า

จัดทำโดย
ว่าที่พันตรี ดร.สมบัติ วงศ์กำแหง
รหัส ๖๒๐๗๔๑

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๗
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักประชาธิปไตยกับสังคมไทยในสายตาของข้าพเจ้า

ว่าที่พันตรี สมบัติ วงศ์กำแหง^๑

ความนำ

ธรรมชาติของมนุษย์จะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นชุมชน สังคมของมนุษย์ประกอบด้วยคนจำนวนมาก ดังนั้นเพื่อให้สังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข มนุษย์จึงจำเป็นต้องสรรหากฎเกณฑ์หรือกติกาในการอยู่ร่วมกัน และในประการสำคัญก็ต้องเป็นกฎเกณฑ์ที่สมาชิกทุกคนให้การยอมรับ การบริหารจัดการชุมชนจะดำเนินการไปได้ด้วยการมีผู้นำซึ่งได้รับฉันทานุมัติจากสมาชิกในสังคมให้เป็นผู้นำ ซึ่งเกิดจากกฎเกณฑ์ที่แต่ละชุมชนได้ยอมรับและถือเป็นหลักในการอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้รูปแบบการบริหารจัดการหรือการปกครองจะเป็นอย่างไรก็มีหลายปัจจัยที่แต่ละสังคมนั้นจะเลือกนำไปใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละชุมชนหรือแต่ละสังคม การที่ผู้นำมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการที่ได้รับการยอมรับอาจเรียกได้ว่าเป็นการปกครองหรือระบอบการปกครอง ซึ่งสามารถแยกระบบการปกครองได้เป็น ๒ ระบบใหญ่ๆ คือ

(๑) การปกครองระบอบประชาธิปไตย (Democracy) ซึ่งเป็นการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน เน้นถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ผู้นำเป็นเพียงผู้ใช้อำนาจในการบริหารการปกครองให้เป็นไปตามที่ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วย

(๒) การปกครองระบอบเผด็จการ (Autocracy) เป็นการปกครองที่อำนาจทั้งหมดตกอยู่ที่คน ๆ เดียวหรือคนกลุ่มเดียว รัฐหรือ ผู้นำสามารถกระทำการใด ๆ ก็ตาม ได้อย่างอิสระโดยไม่จำเป็นต้องสนใจความคิดเห็นของประชาชน

สังคมไทยได้ชื่อว่าเป็นสังคมประชาธิปไตย นับแต่ปี พ.ศ.๒๔๗๕ เป็นต้นมา ประชาธิปไตย เป็นรูปแบบการปกครองตามอุดมการณ์สากล ที่ผู้นำประเทศได้รับอำนาจและความชอบธรรมในการบริหารประเทศจากประชาชน ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยตรง บนพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีการแบ่งอำนาจในการปกครองประเทศอย่างชัดเจน ผ่านการกระจายอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจระหว่าง ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ เพื่อป้องกันการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของผู้ปกครองประเทศ

ความหมายของประชาธิปไตย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๒๕ ให้ความหมายประชาธิปไตยว่าเป็นแบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ ส่วนคำว่าระบอบหมายถึงแบบอย่าง ธรรมเนียม ระเบียบการปกครอง ดังนั้น คำว่าระบอบประชาธิปไตย จึงหมายความว่าแบบอย่างหรือธรรมเนียมการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ “ประชาธิปไตย” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งมาจากศัพท์

^๑ อนุภาคฝ่ายบริหาร สภานายความ และผู้อำนวยการสำนักฝึกอบรมวิชาว่าความ แห่งสภานายความ

ภาษากรีกว่า Demos หมายถึงประชาชน กับ Kratien หมายถึง การปกครอง ดังนั้นประชาธิปไตยหรือ democracy จึงหมายถึงการปกครองโดยประชาชน โดยอำนาจสูงสุดในการปกครองจะมาจากประชาชน และรัฐบาลจะคงอยู่ในอำนาจต่อไปได้เมื่อวาระสิ้นสุดลง ก็ต่อเมื่อประชาชนผู้เลือกตั้งเห็นว่รัฐบาลสามารถสนองตอบต่อเจตนารมณ์ของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น^๒

หลักการของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อในความสำเร็จและศักดิ์ศรีของปัจเจกบุคคล ความเชื่อในความเสมอภาคของมนุษย์ และความเชื่อในความจำเป็นที่จะต้องมีความเป็นอิสระเสรี ประชาธิปไตยจึงประกอบด้วยหลักการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. เสรีภาพ (Liberty) คืออิสรภาพของบุคคลที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของตนโดยไม่อยู่ภายใต้การกดขี่ของรัฐ เว้นแต่อยู่ภายใต้กรอบกติกาที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ในหลักประชาธิปไตย เสรีภาพคือกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าของสังคม

๒. ความเสมอภาค (Equality) คือความเท่าเทียมกันของคนในสังคม เป็นความเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ และเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมเหมือนกัน มีศักดิ์ศรี เกียรติยศ และมีคุณค่าในความเป็นคนอย่างเดียวกันความเสมอภาคประกอบไปด้วย

- ๒.๑ ความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์
- ๒.๒ ความเสมอภาคตามกฎหมาย
- ๒.๓ ความเสมอภาคในด้านโอกาส
- ๒.๔ ความเสมอภาคในทางการเมือง
- ๒.๕ ความเสมอภาคในการใช้สิทธิเลือกตั้ง
- ๒.๖ ความเสมอภาคในการสมัครรับเลือกตั้ง
- ๒.๗ ความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจ

๓. อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty) คือ ปัจจัยที่เชื่อว่าสังคมก่อตั้งขึ้นโดยความยินยอมของประชาชน ในการที่จะให้อำนาจอธิปไตยของสังคมส่วนรวมเข้ามาแทนที่เสรีภาพธรรมชาติ โดยทุกคนจะมีส่วนในอธิปไตยนั้น ๆ เท่าเทียมกัน ตามหลักการนี้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองที่ประชาชนเป็นทั้งผู้ปกครอง และผู้ถูกปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย

^๒ วรรณรงค์ โตสมภาค <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ประชาธิปไตย>

เนื่องจากผู้ปกครองมาจากการเลือกตั้งโดยยึดหลักการเสียงข้างมาก จึงมีสิทธิอำนาจอันชอบธรรมในการปกครองประเทศเพราะได้รับสิทธิจากผู้ถูกปกครองโดยตรง

๔. หลักการเสียงข้างมากที่คุ้มครองเสียงข้างน้อย (The Rule of Majority) เนื่องจากในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการตัดสินใจปัญหาบ้านเมืองไม่ว่าจะโดยตรงหรือผ่านผู้แทนราษฎร ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนทุกคนย่อมมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ดังนั้นเพื่อเป็นการตัดสินใจปัญหาจึงต้องยึดเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

อย่างไรก็ตาม เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของเสียงข้างน้อย หลักประชาธิปไตยจึงต้องประกอบด้วยหลักการคุ้มครองเสียงข้างน้อย (minority right) ด้วย ทั้งนี้ การตัดสินใจโดยล่วงละเมิดสิทธิพื้นฐานของเสียงข้างน้อย ถือเป็น การปกครองโดยระบอบเผด็จการเสียงข้างมาก (Dictatorship of the Majority)

ประเภทของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

การปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยสามารถจำแนกออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. ประชาธิปไตยโดยทางตรง (Direct Democracy) หรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) เป็นรูปแบบการปกครองที่ให้ประชาชนทั้งประเทศเป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครองโดยตรงด้วยการประชุมร่วมกัน เพื่อพิจารณาตัดสินใจปัญหา และเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานของรัฐ ราษฎรมีบทบาทในการตัดสินใจในกิจการของบ้านเมืองโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน

๒. ประชาธิปไตยโดยทางอ้อม (Indirect Democracy) หรือประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน (Representative Democracy) เป็นรูปแบบการปกครองที่ให้อำนาจประชาชนเลือกตั้งตัวแทนเข้าสู่ที่ประชุมเพื่อพิจารณาตัดสินใจแก้ไขปัญหาของรัฐ และบริหารกิจการบ้านเมืองตามกรอบนโยบายของรัฐ การปกครองระบอบ ประชาธิปไตย (Democracy) เป็นการปกครองในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน อำนาจการบริหารมาจากการเลือกของประชาชนเสียงส่วนใหญ่ โดยการปกครองระบอบนี้ จะเน้นถึงความเสมอภาค เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถือว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ตนจะสามารถใช้สิทธิของตนเองนั้นได้ในขอบเขตที่จำกัดจะล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นไม่ได้ และประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองโดย การใช้อำนาจอธิปไตยทางอ้อม เช่น เลือกผู้แทนเข้าไปบริหารประเทศ หรือใช้อำนาจอธิปไตยทางตรง เช่น การลงประชามติ การใช้การเมืองภาคประชาชน เป็นต้น หลักการ การปกครองระบอบประชาธิปไตยวางอยู่บนพื้นฐานหลักการสำคัญ ๕ ประการคือ

๑. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของโดยใช้อำนาจที่มีตามกระบวนการ เลือกตั้ง อย่างอิสระและทั่วถึง ในการให้ได้ว่าซึ่งตัวผู้ปกครองและผู้แทนของตน รวมทั้งประชาชนมีอำนาจคัดค้านและถอดถอน ผู้ปกครองและผู้แทนที่ประชาชนเห็นว่ามิได้บริหารประเทศไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

๒. หลักเสรีภาพ ประชาชนทุกคนมีความสามารถในการกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บุคคล ต้องการทราบเท่าที่การกระทำของเขานั้น ไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของ สังคมและความมั่นคงของประเทศ

๓. หลักความเสมอภาค ประชาชนทุกคน มีความเท่าเทียมกันโดยไม่ถูกกีดกันด้วยสาเหตุแห่งความแตกต่างทางชั้น วรรณะทางสังคม ชาติพันธุ์ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา หรือด้วยสาเหตุอื่น (๑ คน ๑ เสียง เท่ากัน)

๔. หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม เป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทั้งในเรื่อง สิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ ฯลฯ อย่างเสมอหน้ากัน โดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ๆ ลิดรอน เพิกถอนสิทธิเสรีภาพได้และไม่สามารถใช้อิทธิพลอยู่นอกกฎหมายได้

๕. หลักการเสียงข้างมาก (Majority rule) ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights) การตัดสินใจใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนหมู่มาก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเข้าสู่ระบบการเมือง การตัดสินใจ ของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ ต้องถือเอาเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกโดย ๒ ถือว่าเสียงข้างมากเป็นตัวแทนที่สะท้อนความต้องการของประชาชนหมู่มาก แต่ในขณะเดียวกัน หลักการนี้ ต้องควบคู่ไปกับการเคารพและคุ้มครองสิทธิเสียงข้างน้อยด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นหลักประกันว่า ฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้วิธีการพวกมากลากไปตาม ผลประโยชน์ความเห็น หรือกระแสความนิยมของพวกเขาอย่างสุดโต่ง แต่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมด เพื่อสร้างสังคมที่ประชาชนเสียงข้างน้อย รวมทั้งชนกลุ่มน้อย ผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขโดยไม่มี การเอาเปรียบกันและสร้างความขัดแย้งในสังคมมากเกินไป

ประชาธิปไตยกับสภาพสังคมไทย

โดยปกติเวลาพูดถึงระบอบประชาธิปไตยก็มักจะอ้างอิงมาจากประเทศตะวันตก บางทีเมื่อมีนักวิชาการเสนอความคิดอะไรขึ้นมาที่ฟังดูแปลก ๆ เพราะไม่เคยมีมาก่อนในสังคมไทยก็มักจะถูกถามว่าแนวคิดนี้หรือรูปแบบนี้มีประเทศไหนเคยใช้มาก่อนบ้าง เหมือนกับจะบอกว่าถ้าไม่เคยมีใครใช้มาก่อนก็จะไม่น่าเชื่อถือหรือ ไม่น่าสนใจ ใครจะคิดอะไรใหม่ๆที่ไม่เคยมีใครใช้มาก่อนไม่ได้ ความจริงเมื่ออเมริกาคิดรูปแบบแบ่งแยกอำนาจมาใช้ก็ไม่เหมือนกับรูปแบบของอังกฤษ ถือว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ของรูปแบบประชาธิปไตยของโลกเลยทีเดียวนี่ เพราะเกิดขึ้นครั้งแรกที่อเมริกาเมื่อปี ค.ศ.๑๗๘๗ และเมื่อปีค.ศ.๑๙๕๘ ฝรั่งเศสก็คิดรูปแบบใหม่ขึ้นมาใช้ เรียกว่ารูปแบบกึ่งรัฐสภาหรือกึ่งประธานาธิบดี ซึ่งไม่เหมือนทั้งอังกฤษและอเมริกา เรียกว่าเป็นนวัตกรรมทางการเมืองของฝรั่งเศสอีกเช่นกัน

แสดงว่าระบอบประชาธิปไตยในโลกนี้มีหลายรูปแบบ ไม่จำเป็นต้องเหมือนกับคนอื่นก็ได้ ขอแต่เพียงให้ยึดหลักการของระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น หลักการของระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญ ๕ ประการคือ

๑. หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน หมายถึง อำนาจอธิปไตย บริหารและตุลาการเป็นของประชาชน

๒. หลักเสรีภาพ หมายถึง ประชาชนมีเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน ไม่ใช่เสรีภาพอันสมบูรณ์

๓. หลักความเสมอภาค หมายถึง ความเสมอภาคในโอกาสของประชาชน

๔. หลักกฎหมาย หมายถึง การมีกฎหมายที่เป็นธรรมและเท่าเทียมกันสำหรับประชาชนทุกคน

๕. หลักเสียงข้างมาก และสิทธิของเสียงข้างน้อย หมายถึง การตัดสินใจเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ แต่ต้องเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย

ที่ผ่านมาการเมืองระดับชาติเราประยุกต์รูปแบบอังกฤษมาใช้โดยตลอด ส่วนการเมืองท้องถิ่นเราประยุกต์รูปแบบแบ่งแยกอำนาจของอเมริกามาใช้ทุกระดับทั่วประเทศ ปัญหาการเมืองไทยที่มีมาโดยตลอดส่วนหนึ่งก็คือการติดยึดกับรูปแบบของต่างประเทศโดยเฉพาะรูปแบบของอังกฤษโดยไม่คำนึงถึงบริบทหรือสภาพสังคมของไทย ทำให้ระบอบประชาธิปไตยของไทยเราต้องล้มลุกคลุกคลานมาตลอด ๘๒ ปี หมายความว่าเรายึดหลักการของระบอบประชาธิปไตยที่เป็นสากลแต่รูปแบบและกระบวนการนั้นกำหนดขึ้น อาจยังไม่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย

สภาพสังคมไทยและวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยแตกต่างจากสังคมตะวันตกโดยสิ้นเชิง อาทิ คนอเมริกันและคนอังกฤษไม่เข้าใจเรื่องการซื้อสิทธิ์ขายเสียง เวลามีกาเลือกตั้งคนอเมริกันคนอังกฤษจะพากันบริจาคเงินสนับสนุนผู้สมัครที่เขาชอบ แต่สังคมไทยผู้สมัครคนไหนไม่ซื้อเสียงก็ยากที่จะชนะ ส่วนผู้เลือกตั้งก็มีคำกล่าวติดปากว่า "เงินไม่มากไม่เป็น" และเรื่องอย่างนี้พวกฝรั่งตะวันตกไม่เข้าใจ

การซื้อเสียงเมืองไทยก็พัฒนาจากการใช้เงินส่วนตัวซื้อมาเป็นการใช้เงินภาษีอากรของประชาชนซื้อในรูปของนโยบายแจกปลาหรือนโยบายประชานิยม ซึ่งชาวบ้านชอบมากและแจกได้ทั้งประเทศ เรื่องแบบนี้พวกฝรั่งตะวันตกก็ไม่เข้าใจอีกเช่นกัน

ดังนั้น กฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยต้องสลัดให้พ้นจากกับดักของรูปแบบตะวันตก โดยต้องออกแบบให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมไทย สังคมเรามีนักการเมืองที่ซื้อขี้โกงมาก ต้องออกแบบให้นักการเมืองที่ชั่วร้ายเหล่านี้เข้ามาได้ยาก หรือเข้ามาไม่ได้เลย และต้องออกแบบไม่ให้ชาวบ้านต้องเป็นเหยื่อของนักการเมืองที่ซื้อขี้โกงอีกต่อไป

ระบบเลือกตั้งแบบตะวันตกที่เราเอามาใช้แล้วเต็มไปด้วยการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ก็ต้องคิดกันใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยที่จะต้องแก้ไขปัญหาการซื้อสิทธิ์ขายเสียงให้ได้ แนวคิดที่เคยติดยึดกับรูปแบบของตะวันตก ก็ต้องคิดให้เป็นนวัตกรรมของไทยโดยเฉพาะ

เราจะยึดหลักการของระบอบประชาธิปไตยที่เป็นสากล แต่ระบบ รูปแบบ และกระบวนการต้องสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย ที่จะต้องป้องกันไม่ให้ นักการเมืองที่ชั่วร้ายเข้ามาทำร้ายประเทศและประชาชนอีกต่อไป ต้องไม่ให้ประชาชนต้องเป็นเหยื่อของนักการเมืองที่ชั่วร้ายอีกต่อไป

ประชาธิปไตย เป็นระบบที่ปกครองสังคมอย่างสันติสังคมที่ประกอบไปด้วยความหลากหลายทางความคิดสังคมประชาธิปไตยคือสังคมแห่งการยอมรับความต่าง อย่างมีอารยะโดยหากมีข้อโต้แย้งหรือการต้องเลือกอะไรขึ้นมา ก็ให้เคารพเสียงส่วนใหญ่เป็นหลัก ฟังดูง่าย ๆ และ ตรงไปตรงมาดีครับ แต่ความเป็นเสียงส่วนใหญ่ หรือเสียงส่วนน้อยนั้นมันก็เป็นเรื่องเรื่องหนึ่งส่วนความถูกต้องมันก็เป็นเรื่องอีกเรื่องหนึ่ง ไม่ใช่พอเป็นเสียงส่วนใหญ่ แล้วจะแปลว่า มติ หรือความต้องการของคนกลุ่มนี้ ซึ่งจะถูกต้องชอบธรรมเสมอไป ซึ่งคงต้องย้อนไปดูว่า หลังจากประเทศไทยเป็นประชาธิปไตยแล้ว สังคมไทยพร้อมหรือมีความรู้เพียงพอที่จะเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบแล้วหรือไม่ โดยพิจารณาจาก ประชาธิปไตยที่มีอยู่ในระดับต่าง ๆ ของสังคมไทย ดังต่อไปนี้

ประชาธิปไตยในครอบครัว

เมื่อเราอยู่ในครอบครัว ที่มีพ่อ แม่ ลูก เรามักพบว่า อำนาจในการตัดสินใจในเรื่องราวต่าง ๆ ในครอบครัว มักเกิดจากการตัดสินใจของผู้ปกครอง แต่ในหลายครั้งเราก็จะพบว่า การตัดสินใจอยู่ที่ผู้มีอำนาจเหนือสุดในครอบครัว ซึ่งผู้ปกครองก็อาจไม่ใช่คนที่ เป็น พ่อ เพราะผู้มีอำนาจสูงสุดในครอบครัวอาจเป็น แม่ ก็ได้ แต่หากครอบครัวที่เป็นครอบครัวใหญ่มีทั้งคุณปู่คุณย่า คุณลุงคุณป้า คุณน้า คุณตาคุณยาย อำนาจการตัดสินใจก็มักจะอยู่ที่ ผู้ที่อาวุโสสูงสุด เรียกว่าสังคมไทยเรามีธรรมเนียมปฏิบัติในการเคารพและให้เกียรติผู้อาวุโส มีการลำดับเครือญาติ หากเปรียบเทียบกับปกครองในอดีต อาจเรียกได้ว่าเป็นการปกครองแบบ “พ่อปกครองลูก”

ขึ้นชื่อว่า เป็นพ่อ ก็มีหน้าที่ต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูบุตร ต้องรับผิดชอบภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในบ้านทั้งหมด และต้องปกป้องให้ทุกคนอยู่กันอย่างมีความสุข เมื่อแยกครอบครัวออกไปแล้วจึงไปทำหน้าที่พ่อแม่ในครอบครัวของตนเองต่อไป

ดังนั้น เมื่ออยู่ในครอบครัว คนไทยจึงไม่คุ้นชินกับคำว่า ประชาธิปไตย เพราะเราไม่ได้ถูกปลูกฝังให้ในประชาธิปไตยในครอบครัว และหากใช้ประชาธิปไตยในบ้าน จะทำให้บ้านมีความสุขมากกว่าหรือน้อยกว่า จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เช่น พ่อ แม่ มีลูก ๘ คน ในบ้านจึงมี ๑๐ ชีวิตที่อยู่ในครอบครัว หากให้มีประชาธิปไตยในครอบครัวโดยอ้างหลักเสียงข้างมาก คุณพ่อคุณแม่คงแพ้โหวตแน่นอน คุณพ่อคุณแม่จึงจำเป็นต้องมีอำนาจเต็มเพื่อปกครองลูกทุกคน

ประชาธิปไตยในโรงเรียน

มีความพยายามที่จะปลูกฝัง ระบบประชาธิปไตยให้แก่เด็กที่อยู่ระหว่างการพัฒนาการเรียนรู้อันอยู่ในโรงเรียนเพื่อให้รู้จักและคุ้นเคยกับระบอบประชาธิปไตย โดยการให้เลือกหัวหน้าห้องหรือหัวหน้าชั้น เลือกระธานนักเรียน เลือกคณะกรรมการนักเรียน เป็นต้น

ถือเป็นสิ่งที่ดีที่ได้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ ถึงระบบการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม ซึ่งในบางกรณีอาจไม่ใช่การเลือกตั้งที่โรงเรียนต้องการ เพราะเริ่มมีการจัดเลี้ยง แจกของ เพื่อตอบแทนในการเลือกคณะของตนเองให้ได้เป็นกรรมการนักเรียน เริ่มมีการอภิปรายหาเสียง โจมตีคู่แข่ง ฝ่ายตรงข้าม หรือมีครูอาจารย์หนุนหลังและเชียร์บางคน โดยช่วยบอกให้นักเรียนที่เรียนกับครูคนนั้น ๆ ให้เลือกคณะใดคณะหนึ่ง นักเรียนจึงซึ่มซบระบอบประชาธิปไตยในลักษณะนี้จากโรงเรียน

ประชาธิปไตยในหมู่คณะ

ในสังคมไทย เวลาจะมีการตัดสินใจอะไรกันเป็นหมู่คณะ ในอดีตเราถูกสอนให้เชื่อท่านผู้นำ หรือสอนให้เดินตามหลังผู้ใหญ่มาไม่กั๊ด แต่เมื่อเราเปลี่ยนเข้าสู่สังคมประชาธิปไตย เรามักจะสอนให้เคารพเสียงข้างมากเป็นหลักเกณฑ์ในการถือปฏิบัติในการตัดสินใจ เพื่อให้เกิดข้อยุติ ดังนั้น หากตกลงกันได้เราก็อีกันตามที่ตกลง แต่ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้เราก็จะใช้วิธีถามความเห็นเพื่อหาความเห็นข้างมาก แล้วเราก็ยอมรับว่านั่นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ทั้งที่หลายครั้งเราก็ไม่เห็นด้วยแต่ก็ต้องจำยอม และในหลายครั้งหลังจากที่เราจำต้องทำตามความเห็นของคนส่วนใหญ่แล้วปรากฏว่า ความเห็นเหล่านั้นเป็นความเห็นที่ผิดแต่ผิดด้วยความเห็นของคนส่วนใหญ่

ประชาธิปไตยในองค์กร

ในองค์กรต่าง ๆ ในสังคมไทย ที่มีเจ้าของคนเดียว เช่น ห้างหุ้นส่วนบริษัท สมาคม มูลนิธิ ปัจจุบันมักใช้หลักประชาธิปไตย

ในห้างหุ้นส่วน ก็จะมีหุ้นส่วนหลายคน ในการดำเนินกิจการก็จะมีผู้ถือหุ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นเจ้าของเงินทุนที่เข้ามาส่วนร่วมกัน ในการกำหนดทิศทางการบริหารจัดการจึงต้องใช้เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ในการกำหนดทิศทางของกิจการ

ในบริษัท ก็จะมีผู้ถือหุ้นอยู่เป็นจำนวนมาก จึงต้องให้ผู้ถือหุ้นร่วมกันคัดเลือกคณะกรรมการเป็นผู้บริหารจัดการกิจการของบริษัทแทนตน คณะกรรมการจะดำเนินกิจการใด ๆ อย่างไร ก็ต้องอาศัยเสียงข้างมากของคณะกรรมการเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจแทนบริษัท เสียงข้างมากอาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ามติในการดำเนินกิจการของบริษัท จึงจำเป็นต้องมีมติและดำเนินการตามมติของคณะกรรมการ

สมาคม มูลนิธิ หรือองค์กรอื่น ๆ ก็จะดำเนินการในลักษณะเดียวกัน และนี่คือสิ่งที่เราถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน เรียกว่าสังคมไทยถือแนวทางแห่งประชาธิปไตย

ปัญหาที่พบในกระบวนการเลือกคณะกรรมการ หรือผู้แทนองค์กรในองค์กรต่าง ๆ คือการเกณฑ์สมัครพรรคพวกของตนมาช่วยกันลงคะแนน การแจกของ จัดเลี้ยง เพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียง ใครที่สามารถรวบรวมคะแนนได้มากกว่า คนนั้นก็จะเป็นผู้ได้รับฉันทานุมัติให้เป็นผู้แทนองค์กร โดยการตัดสินใจในการลงคะแนนไม่ได้อยู่ที่การพิจารณาคุณสมบัติของผู้ที่ตนเลือก ทำให้ผู้แทนที่เข้ามาไม่ได้ดี

พร้อม หรือเหมาะสมที่จะบริหารจัดการองค์กร ซึ่งกลับกลายเป็นปัญหาสำหรับองค์กร ทำให้เกิดการแสวงประโยชน์ในองค์กร โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ ที่ตนมีอยู่เพื่อเป็นช่องทางในการเรียกรับผลประโยชน์สำหรับตนเองและพวกพ้อง โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดแก่องค์กร

หลักประชาธิปไตยดีจริงหรือ

หากสังคมไทยยอมรับว่า เสียงข้างมากก็เสียงที่มีอำนาจในการตัดสินใจเมื่อเราอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม แล้วถือว่าเสียงข้างน้อยคือผู้แพ้ ต้องยินยอมปฏิบัติตามเสียงข้างมาก ดังนี้ เราจะถือว่าเสียงส่วนน้อยต้องเป็นฝ่ายถอย ไซ้ใหม่ พอเป็นเสียงส่วนน้อยแล้ว มันจะแปลว่า มติ หรือ ความต้องการของคนกลุ่มนี้ จะต้องผิดและไม่ชอบธรรม เสมอไปไซ้ใหม่ ผู้เขียนเห็นว่า ไม่ใช่

ไม่ใช่ ! เพราะเป็นคนละเรื่องกัน ส่วนใหญ่ - ส่วนน้อย เป็นเรื่องเรื่องหนึ่ง ถูก-ผิด ก็เป็นเรื่องอีกเรื่องหนึ่ง หลวงพ่อพุทธทาส กล่าวว่า "ประชาธิปไตย คือ ประโยชน์ของประชาชนเป็นใหญ่ ไม่ใช่ประชาชนเป็นใหญ่ ต้องให้ประชาชนได้รับประโยชน์เต็ม อย่งนี้ถึงจะเป็นประชาธิปไตย ไอ้ประชาชนเป็นใหญ่นั้นมันไม่แน่ ประชาชนก็บ่าบอได้ถ้าประชาชนเห็นแก่ตัวแล้วนิ.. หายกันหมด"

คนส่วนน้อย"บ่าบอ" ยังไม่เท่าไร เมื่อไหร่ คนส่วนใหญ่ "บ่าบอ" ขึ้นมานี้ จะน่ากลัวมาก เมื่อไหร่ คนส่วนใหญ่แยกแยะไม่เป็น สำนักไม่เป็น ผลออกไปคิดว่า ความ"ใหญ่" คือความถูกต้อง สังคมนั้นวิบัติอย่างแน่นอน และมันยิ่งเห็นชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ ว่าแท้ที่จริงแล้ว เส้นแบ่งระหว่าง ความเป็น "ประชาธิปไตย" กับ ความ "พวกมาก-ลากไป" มันช่างบอบบางเหลือเกิน และ ความถูกต้อง หรือ จริยธรรมใด ๆ ก็ตาม จะไม่มีความหมายต่อไปเพราะสิ่งสำคัญคือ ความอยู่รอดและการที่เราจะอยู่รอดเราต้องหาพวกต้องรวมกลุ่มเพื่อให้เป็นเสียงข้างมาก ประชาธิปไตยจะกลับกลายเป็นระบอบพวกมากลากไป ไซ้เพียงเพื่อให้สังคมได้ค้นหาเป้าหมายร่วมกัน

หากสังคมไทย จะยึดถือเฉพาะเสียงข้างมาก เพื่อเป็นการตัดสินใจทุกสิ่งต่าง ๆ ในสังคม อาจกลายเป็นช่องทางในการแสวงประโยชน์ที่ไม่ชอบด้วยประการทั้งปวง โดยใช้วิธีการใดก็ได้ เพื่อให้ได้มาซึ่งเสียงข้างมาก และเมื่อได้เสียงข้างมากมาอยู่ในมือของตนแล้ว ก็จะสามารถกำหนดทิศทางต่าง ๆ ได้ โดยไม่ต้องเกรงว่าจะมีผู้ใดคัดค้าน หากเป็นเช่นนั้น ก็จะกลายเป็น คณาธิปไตย เป็นเรื่องอำนาจของคณะใดคณะหนึ่ง แน่นอนที่สุด ย่อมดำเนินการเพื่อห่มุ่คณะของตนได้ประโยชน์ ในที่สุดก็ไม่ใช่ประชาธิปไตยที่สังคมมุ่งหวัง

อาจกล่าวได้ว่า ประชาธิปไตยเน้นที่การค้นหาเพื่อสรุบบเป้าหมายร่วมกันเป็นอุดมคติ เป็นนามธรรม ประชาธิปไตยไม่ได้ถูกออกแบบมาสนับสนุนการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย ซึ่งเน้นวัตถุ เป็นรูปธรรม ประชาธิปไตย ไม่ใช่ระบบกฎหมายที่จะตัดสินถูกผิด ไม่ใช่ระบบศีลธรรมที่จะตัดสินดีชั่ว ไม่ใช่ระบบบริหารโครงการที่จะตัดสินความสำเร็จหรือล้มเหลว ประชาธิปไตย คือระบอบพวกมากลากไป และการอยู่ในสังคมประชาธิปไตย คือการยอมให้พวกมากลากไป

ถ้าถูกพวกน้อยลากไปก็ไม่ใช่ประชาธิปไตย จะเป็นเผด็จการ ถ้าอยากให้ประชาธิปไตยมีความถูกต้องยุติธรรมอยู่ในนั้น ต้องเอาหลักกฎหมาย ไปปฏิบัติสอดแทรกอยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย แต่ก็ไม่ใช่ให้ศาลขึ้นเป็นใหญ่เหนือกว่าทุกองค์กร หากให้องค์กรใดเป็นใหญ่แต่เพียงองค์กรเดียว ก็จะเป็นเผด็จการอีก ถ้าอยากให้ประชาธิปไตยมีความดีงามอยู่ สังคมก็ต้องเอาหลักศีลธรรมไปปฏิบัติสอดแทรกไว้ด้วย แต่ถ้าจะล้มประชาธิปไตย เพื่อจะยึดหลักศาสนาให้นักบวชขึ้นเป็นใหญ่เหนือทุกองค์กร ก็จะเป็นเผด็จการ หากเป็นแบบพวกมากลากไป ถือเป็นจุดสะดุดของประชาธิปไตย

"จากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญชี้ให้เห็นแล้วว่า คำว่า พวกมากลากไปกับเสียงข้างมาก นั้นมีความแตกต่างกัน เสียงข้างมากจะต้องคำนึงถึงเสียงข้างน้อย และคำนึงถึงหลักนิติธรรมด้วย"

คนจำนวนมากในประเทศไทยเชื่อว่า ประชาธิปไตยเป็นของดี แต่ไม่เหมาะกับประเทศไทย บ้านเราควรหารัฐบาลที่มีธรรมาภิบาลมากกว่า ซึ่งแปลความหมายแบบไทยๆ หมายถึงขอให้เป็นคนดีแต่ไม่ต้องมาตรวจ สอบ สังคมไทยไม่ได้รักระบอบเผด็จการ แต่เป็อนักการเมืองมาก แล้วพาลเป็อน ประชาธิปไตย และคิดไม่ออกว่า จะมีอะไรดีไปกว่านี้ได้ ทั้งที่จริงประชาธิปไตยไม่ได้หมายถึงการปกครองของนักการเมือง

ประชาธิปไตยที่ควรจะเป็นไม่ได้มีแค่เสียงข้างมาก แต่ต้องเคารพและฟังเหตุผลของเสียงข้างน้อยด้วย ซึ่งประชาธิปไตยประสงค์ให้เราใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหา ไม่ใช่ใช้พวกมากลากไป ส่วนเสียงข้างน้อยก็ไม่ได้มีไว้เพื่อยกมือแล้วแพ้ แต่มีไว้เพื่อต่อรองและเจรจา สังคมไทยล้มเหลวทั้งการทำงานของฝ่ายเสียงข้างมากและเสียงข้างน้อย จนกระทั่งต้องลงถนน และอำนาจก็กลายเป็นของคนที่กำลังมากที่สุด คือ ทหาร

หลักนิติธรรม (The Rule of Law) เป็นหลักการปกครองโดยกฎหมายหรือที่ในระบบกฎหมายไทย ซึ่งแม้จะยังมีความเห็นที่แตกต่างกันอยู่ในส่วนที่เกี่ยวกับความหมายและขอบเขตที่แน่ชัดของหลัก The Rule of Law แต่ก็เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าหลัก The Rule of Law นี้ คือสาระอันเป็นแก่นของรัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตยที่ถือว่าบ้านเมืองจะต้องปกครองโดยกฎหมายไม่ใช่โดยคน เพราะสังคมจะอยู่ได้โดยสงบสุข สมาชิกของสังคมก็ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์บางประการ อาจจะกฎเกณฑ์ตามจารีต กฎเกณฑ์ทางศีลธรรม กฎเกณฑ์ทางศาสนา ที่สำคัญคือกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย

ผู้ปกครองบ้านเมืองในระบอบประชาธิปไตยก็ต้องใช้อำนาจหน้าที่ตาม หลัก The Rule of Law เพื่อเป็นการประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจ (Arbitrary power) ของผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ปกครองจะมีอำนาจสั่งการให้ประชาชนกระทำการ หรือละเว้นไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ต่อเมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้อำนาจอย่างชัดแจ้ง และจะต้องใช้อำนาจนั้นภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้

หลักการเคารพสิทธิของเสียงส่วนน้อย กล่าวโดยทั่วไป ระบอบประชาธิปไตยคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิเข้าร่วมในการปกครองประเทศ แต่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปกครองประเทศระหว่างผู้อยู่ใต้ปกครองก็ดีหรือ ระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครองก็ดีไม่อาจเป็นจริงได้เพราะผู้มิสิทธิในทางการเมืองย่อมมีความ คิดเห็นที่แตกต่างกัน

ดังนั้น เพื่อให้ใกล้เคียงกับอุดมคติที่มีอยู่ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็น การปกครองโดยเสียงข้างมาก (Majority Rule) เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนจำนวนมาก ที่สุดเท่าที่จะทำได้ อย่างไรก็ตาม แม้จะยอมให้เสียงข้างมากปกครองเสียงข้างน้อย แต่การปกครองโดยเสียงข้างมาก มิได้เป็นการแสดงออกว่าการตัดสินใจโดยเสียงข้างมากจะต้องเสมอไป หลักการนี้ จึงต้องใช้ควบคู่ไปกับ การปกป้องคุ้มครองเสียงข้างน้อย (Protection of Minority) ด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อผูกมัดไม่ให้มีการใช้ อำนาจไปตามอำเภอใจโดยวิธีการพวกมากลากไปตามผลประโยชน์หรือกระแสนิยมของพวกตนอย่าง สุดโต่ง ในขณะเดียวกัน เสียงข้างน้อยจะอ้างหลักนี้ เพื่อคุ้มครองตนแล้วกระทำการอะไรก็ได้นั้นก็มิถูกต้อง การให้เสียงข้างมากเป็นฝ่ายตัดสินใจบนพื้นฐานของการเคารพเสียงส่วนน้อยจึงเป็นการดำเนินการเพื่อ ประโยชน์ของประชาชนทั้งหมดให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขโดยไม่มีการเอาเปรียบกันจนนำไปสู่การ สร้างความขัดแย้งในสังคมมากเกินไป กล่าวโดยสรุปคือเสียงข้างมากและเสียงข้างน้อยต้องประกอบเข้าด้วยกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นการยอมรับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบนความขัดแย้งภายใต้ความอดทน (Tolerance) ต่อความเห็นของฝ่ายตรงกันข้าม ซึ่งเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของความเป็น ประชาธิปไตย

สรุป

ทางออกที่จะให้ประชาธิปไตยเสรีนิยมประสบความสำเร็จและมีการฝังรากลึกได้นั้น คือต้องสร้างให้ประชา สังคม (Civil society) มีความเข้มแข็ง มีวัฒนธรรมแห่งความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยที่มีการถ่วงดุลได้ดีมาก

ในปัจจุบันการเมืองไทยยังขาดประสิทธิภาพและความสามารถของระบบการเมืองในการแก้ไขปัญหาของสังคมซึ่งยังเป็น ปัญหาของระบบการเมืองไทยที่จะต้องแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ต้องให้ประชาชนในสังคม เข้าใจว่าประชาธิปไตยไม่ใช่การเลือกตั้ง และให้ความสำคัญกับวิธีการเลือกผู้แทน ต้องปลูกฝังให้ประชาชนได้เรียนรู้ วิถีประชาธิปไตย ที่ถูกต้อง

ต้องให้ประชาชนเลิกคิดว่ารัฐธรรมนูญดีจะทำให้เกิดประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง จึงทำให้เน้นการแก้ไขตัวบทกฎหมายแทนการแก้ที่ปัญหา คือ “คน” การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ บ่อยครั้งจนเกินไปทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบังคับใช้

การใช้รัฐธรรมนูญการตีความเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ต้องตีความตามหลักกฎหมาย ไม่ใช่การตีความที่คลาดเคลื่อนเนื่องจากผู้มีอำนาจในประเทศ พยายามตีความรัฐธรรมนูญเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้อง

ปัญหาการขาดความสามัคคีของประชาชนไทยซึ่งมีผลมาจากการมีความคิดเห็นทางด้านการเมืองการปกครองที่แตกต่างกันความไม่ยุติธรรมของกระบวนการทางสังคมต่าง ๆ รวมถึงการขัดผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม เกิดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นต้น

ปัญหาการขาดจริยธรรมทางการเมืองของประชาชนชาวไทยเช่นการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งของประชาชนนักการเมืองมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องมากเกินไป การไม่ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ กับประชาชนก่อนการเลือกตั้งเป็นต้น

แต่สังคมที่มีขนาดใหญ่ประชาชนมาใช้อำนาจโดยตรงไม่ได้ จึงต้องใช้ตัวแทนเมื่อต้องใช้ตัวแทนจึงต้องมีการ เลือกตั้ง เรียกว่าระบอบประชาธิปไตยโดยตัวแทน การเลือกตั้งที่จะให้ได้ตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริงจึงต้องเป็นการ เลือกตั้งที่สุจริตเที่ยงธรรมและโปร่งใสการเลือกตั้งที่ไม่สุจริตไม่เที่ยงธรรมไม่โปร่งใสเต็มไปด้วยการซื้อสิทธิ์ ขายเสียงจึง ไม่ใช่การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยแต่เป็นระบอบ "ธนาธิปไตย" ระบอบ "ธนาธิปไตย" คือระบอบที่นักเลือกตั้งใช้อำนาจซื้อ "อำนาจ" จากประชาชน เมื่อได้อำนาจแล้ว "นักเลือกตั้ง" ก็ใช้อำนาจ "กอบโกยผลประโยชน์" ให้กับตนเองและพรรคพวกกลายเป็นชนชั้นปกครองที่มีทั้ง "อำนาจและความ มั่งคั่ง" ส่วนประชาชนกลายเป็นเหยื่อของนักเลือกตั้งที่มีแต่ความอดอยากยากจนไม่มีอนาคตดังเช่นที่ปรากฏอยู่ใน สังคมไทยขณะนี้ ฉะนั้น ระบอบประชาธิปไตยจะเป็นระบอบการปกครองที่ดีก็ต่อเมื่อประชาชนมีความรู้ เท่าทันที่จะเลือกคนดีมา เป็นผู้ปกครองเท่านั้นเพราะมีแต่คนดีเท่านั้นจึงจะใช้อำนาจทำสิ่งที่ดีเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนสังคมได้ก็ตามที่ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เท่าทันที่จะเลือกคนดีเป็นผู้ปกครองระบอบประชาธิปไตยก็จะกลายเป็น "ข้ออ้าง" ของ "นักเลือกตั้ง" ที่ใช้ประชาชนเป็นเหยื่อของตน

ดังนั้น ทั้งประชาชน และผู้นำประเทศ จึงจำเป็นต้องมีธรรมะในการบริหารใจตน และยึดหลักเศรษฐกิจ พอเพียงมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันจิตใจ ไม่ให้ตกในความต้องการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ช่วยกันสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของวิถีประชาธิปไตย ท่านพุทธทาสภิกขุได้เคยนำเสนอระบอบการปกครองที่เรียกว่าธรรมาธิปไตย ไว้ดังนี้

“ต้องหว่านพืชธรรมก่อนพืชประชาธิปไตย” “ประชาธิปไตยที่ว่าเป็นของประชาชนเพื่อประชาชนโดยประชาชนนั้นใช้ได้เฉพาะประชาชนที่มีธรรมเท่านั้นถ้าประชาชน ไม่มีธรรมมันก็กลายเป็นประชาธิปไตยเท่านั้นเองดังนั้น ต้องหว่านพืชธรรมก่อนพืชประชาธิปไตย ประชาธิปไตยเพื่อลดหรือป้องกันความเห็นแก่ตัวถ้าเห็นแก่ตัวก็มีแต่ประชาธิปไตยโดยไม่รู้สีกตัว ความไม่เห็นแก่ตัวจึงเป็นรากฐานของประชาธิปไตยประชาธิปไตยแท้จึงมีแต่ความไม่เห็นแก่ตัวซึ่งเป็นของมีได้ยากสำหรับปุถุชนสมัยนี้ที่บูชาวัตถุ ธรรมมีความเป็นประชาธิปไตยอยู่ในตัวเองเพราะหมายถึงความไม่เห็นแก่ตัวอยู่โดยธรรมชาติอยู่อย่างไม่เห็นแก่ตัว”

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ป อ ปยุตโต ได้กล่าวเกี่ยวกับธรรมะกับประชาธิปไตย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า จะเป็นทางออกจากความล้มเหลวของประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี คือ “ธรรมาธิปไตยไม่มา จึงหาประชาธิปไตยไม่มี” ดังนั้น สิ่งที่สังคมไทยต้องทำโดยเร่งด่วน คือการสร้างธรรมาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคมไทยเพื่อให้เป็นฐานรากของประชาธิปไตยที่แท้จริงภายใต้หลัก ธรรมาภิบาล

ประการที่สำคัญก็คือต้องให้ความรู้และความเข้าใจในหลักประชาธิปไตยที่ถูกต้องแก่ประชาชน ประชาชนต้องตระหนักถึงประโยชน์สาธารณะของสังคมมากกว่าประโยชน์ของตนแต่ฝ่ายเดียว ต้องตระหนักถึงผลกระทบจากความเข้าใจผิดว่าเสียงข้างมากคือความถูกต้อง เพราะมีตัวอย่างแสดงให้ปรากฏชัดเจนแล้วว่า เสียงข้างมากที่ถูกชักจูงมาด้วยวิธีการต่าง ๆ ทำให้สังคมไทยเข้าสู่สภาวะวิกฤตมากแล้ว

จาก ปี พ.ศ.๒๕๓๕ ถึงปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เกิดโดยไม่มีเตรียมความพร้อมให้กับสังคมและประชาชนทุกคนเสียก่อน แล้วในวันนี้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ สังคมไทยมีความพร้อมเพียงพอหรือไม่ หรือยังคงต้องให้สังคมได้มีบทเรียนเพื่อเรียนรู้ให้เพียงพอเสียก่อน ผู้เขียนหวังว่าสังคมไทยคงไม่บอบช้ำเกินเยียวยา ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “อยุธยายังไม่สิ้นคนดี” แต่วันนี้อยุธยาเหลืออะไรให้เป็นบทเรียนแก่สังคมไทยบ้าง...

